

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Kymmenen suurimman ammatillisen koulutuksen järjestäjän verkosto (TOP10) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyvistä laeista.

TOP10-verkosto haluaa nostaa esille seuraavia keskeisiä asioita.

Ammatillista koulutusta koskeva toiminnan ohjausta, rahoitusjärjestelmää sekä oppimisen tukea koskeva uudistus ja siihen liittyvä hallituksen esitysluonnos on laaja kokonaisuus. Kiire näkyy mm. rinnakkaistekstien puuttumisena. Hallituksen lain valmistelulle antama aikataulu on ollut varsin tiukka.

Kansallisesti tulee tukea paikallisella tasolla tehtävää koulutusmuotojen ja -asteiden välistä yhteistyötä kuten korkeakouluväylien edelleen kehittämistä.

Myös järjestäjärakenteen kehittämistä tulee tukea kansallisesti. Harkinnanvaraista rahoitusta tulee käyttää kilpailukykyisen järjestäjärakenteen ja väestökehityksen vaatiman rakenteellisen uudistuksen tukemiseen.

Tavoitteena on, että aikuisten täydennys- ja lisäkoulutustarpeet toteutetaan tutkinnon osia suorittamalla. Uudistus on myönteinen. Sen osalta on huomioitava, että tutkinnon perusteita tulee uudistaa systemaattisesti, nopeasti ja siten, että ne vastaavat työelämän muuttuviin tarpeisiin.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

TOP10-verkosto pitää kokeilua kannatettavana. Kokeilun tulee kattavuudeltaan ja laajuudeltaan olla riittävä. TOP10-verkosto katsoo, että kokeiluun on valittava lähtökohdiltaan monialaisia koulutuksen järjestäjiä eri puolilta maata, jotta alueelliset erityispiirteet voidaan huomioida.

Kokeiluun tulee valita max 40 koulutuksen järjestäjää, mutta neuvottelumenettelyn vaativuuden takia kokeiluun osallistuvia voi olla vähemmänkin. Kokeiluun valittavilla koulutuksen järjestäjillä tulee olla tosiasialliset toiminnalliset ja taloudelliset mahdollisuudet joustavasti vastata alueen väestön ja työelämän tarpeisiin.

Tavoite tulisi olla prosessin aikana oppiminen. Mikäli vaikuttavuus voidaan todeta nopeammin kuin kahdeksassa kokeiluvuodessa, voidaan toiminta vakinaistaa ennen vuotta 2033. Kokeilulain vaikuttavuuden arviointia tulee tehdä koko kokeilun ajan.

Kokeilua koskevassa esityksessä on varmistettava, että myös säädösten koulutuksen järjestäjälle annetaan laaja tutkintojen järjestämisoikeus. Kokeilun onnistumisen kannalta on välttämätöntä, että rajoituksia ei tehdä muihin kuin nyt lausunnolla olevan asetusluonnoksen mukaisiin tutkintoihin ja osaamisaloihin.

TOP10-verkosto katsoo, että kokeilun ohjauksellisten, järjestämislupasäätelyn ja neuvottelumenettelyn rooli ja asema tulee selkeyttää. Neuvottelumenettelyä koskevaa säädöstä tulee tarkentaa ja selkeyttää siten, että neuvotteluissa keskeisten ehdotusten mukaisesti neuvottelut ja siihen liittyvä sopimus koskee vain koulutuksen vaikuttavuutta ja laatua koskevia tavoitteita. Lisäksi tulee täsmentää säädösten, mistä asioista opetus- ja kulttuuriministeriö voi päättää, mikäli sopimukseen ei päästä.

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Esitysluonnoksen mukaan kuntien järjestämän ammatillisen koulutuksen rahoitus laskisi 1,0 ja vastaavasti kuntayhtymien laskisi 0,5 prosenttia.

Erytisesti kuntataustaiset, monialaiset koulutuksen järjestäjät kantavat merkittävää yhteiskuntavastuuta. TOP10-verkosto katsoo, että yhteiskuntavastuusta huolehtiminen tulee ottaa mukaan rahoitusjärjestelmän yhdeksi perustaksi niin oppivelvollisten kuin jatkuvan oppimisen osalta huomioiden mm. vieraskieliset oppijat. Lähtötason huomioiminen painotuskertoimena nähdään hyvänä, mutta epäselväksi jää, miten lähtötaso määritellään ja onko kyseinen painotuskerroin riittävän kattava.

TOP10-verkosto katsoo, että rahoitusjärjestelmän vaikuttavuuden varmistamiseksi tarvitaan koulutuksen järjestäjäkohtaiset koelaskelmat eritilanteissa. Esitysluonnos ei anna selkää vastausta

siihen, minkälaiseen toimintaan ja opiskelijavalintaan ehdotettu rahoitusjärjestelmä tosiasiallisesti kannustaa koulutuksen järjestäjiä.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

Oppimisen tuen ratkaisuihin tulee tunnistaa eri koulutusmuotojen erityispiirteet. Ammatillisen koulutuksen erilaisiin oppimisympäristöihin, tapoihin opiskella sekä moninaiseen tutkintotarjontaan tulee kiinnittää huomiota oppimisen tuen uudistamisessa.

TOP10-verkosto katsoo, että erityisen tuen sitominen vahvasti erityisopettajan antamaan erityisopetukseen kaventaa opiskelijalle annettavaa erityistä tukea nykytilaan verrattuna.

TOP10-verkosto katsoo, että lakiesityksessä kuvattu ero oppimisen tuen ja erityisen tuen välillä on liukuva ja opiskelijan on

saatava tarvitsemaansa tukea joustavasti ja oikea-aikaisesti ilman tarpeettomia viivytyksiä. Esimerkiksi lakiesityksen pykälän 64 vaade todennetuista oppimisvaikeuksista voi viivästyttää tuen saamista, sillä oppimisvaikeuksien todentaminen voi olla vaikeaa saada ja on aikaa

vievä prosessi. Verkoston mielestä lakiesityksessä jää epäselväksi, miten erityisopettajan antama erityisopetus eroaa oppimisen tukea ja erityistä tukea annettaessa. Lakiesitys jättää myös epäselväksi, tapahtuuko tuen saamisessa esimerkiksi laadullista ja määrällistä eroa siirryttäessä oppimisen tuesta erityiseen tukeen.

TOP10-verkosto pitää tarkoituksenmukaisena, että päätös opiskelijalle annettavasta erityisestä tuesta tehdään vain sellaisessa tilanteessa, jossa ammatillisessa perustutkinnossa opiskelijan osaamista mukautetaan tai ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poiketaan. Muussa tilanteessa opiskelija saisi tarvitsemaansa oppimisen tukea joustavasti opetus-, ohjaus- ja opiskeluhuoltohenkilöstöltä tarveperusteisesti. Tulee muistaa, että koulutuksen järjestäjä päättää henkilöstöstä ja sen moniammatillisen osaamisen hyödyntämisestä.

Nuorten ja opiskelijoiden hyvinvointiin sekä opiskelukuntoisuuteen liittyvät haasteet ovat monisyisiä. Koulutusjärjestelmä ei nyky muodossaan pysty näihin vastaamaan. Kuntaliiton ammatillisen koulutuksen Areena on tehnyt aloitteen kuntouttavan opetuksen mallin valmistelun aloittamisesta opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön välisenä yhteistyönä. Kuntouttavassa opetuksessa yhdistettäisiin sote-palveluja, työpajatoimintaa ja koulutusta. Toiveena on, että kuntouttavan opetuksen mallin valmistelua edistetään kuluvalle hallituskaudella. TOP10-verkosto tukee aloitetta.

Esitetyt oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat muutokset tulisivat voimaan 1.1.2026. Voimaan tulon ajankohtaa tulee tarkastella uudelleen ja siirtää voimaantulo lukuvuoden alkuun, jotta kesken lukuvuoden ei jouduttaisi arvioimaan tuolloin voimassa olevien päätösten perusteita uudelleen.

Tilauuskoulutusta koskevat säädösehdotukset

x

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

x

Asetusluonnokset

Opiskelija- ja työelämäpalautte ovat erittäin tärkeitä koulutuksen järjestäjän laadun ja vaikuttavuuden kehittämisessä. Rahoituksen laskennan perusteena ne ovat kuitenkin huonosti toimivia ja aiheuttavat sekä koulutuksen järjestäjille että työpaikolle tarpeetonta byrokratiaa. TOP10-verkosto katsoo, että ne tulisi poistaa ammatillisen koulutuksen rahoituksen perusteista ja näin yksinkertaistaa rahoitusjärjestelmää. TOP10-verkosto esittää harkittavaksi, että niin opiskelija kuin työelämäpalautetta voitaisiin käsitellä osana kokeilujen neuvottelumenettelyssä käsiteltäviä asioita.

Muut kommentit

Helsingissä 6.6.2024

Tuula Antola, kuntayhtymän johtaja, Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia

Pasi Artikainen, kuntayhtymän johtaja, rehtori, Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedu

Heikki Helve, kuntayhtymän johtaja, Savon koulutuskuntayhtymä Sakky

Esa Karvinen, kuntayhtymän johtaja, rehtori, Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riveria

Jarmo Paloniemi, kuntayhtymän johtaja, rehtori, Oulun seudun koulutuskuntayhtymä OSAO

Maria Sarkkinen, rehtori, Stadin Ammatti- ja aikuisopisto

Martti Tokola, kuntayhtymän johtaja, Salpaus-kuntayhtymä

Anssi Tuominen, kuntayhtymän johtaja, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia

Kirsi Viskari, rehtori, Tampereen Ammattiopisto Tredu

Riikka-Maria Yli-Suomu, kuntayhtymän johtaja, Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda

Yli-Suomu Riikka-Maria

TOP10 -ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkosto